25

SPECIMEN MEDICVM INAVGVRALE

DE

DOLORIBVS IN PARTV SILENTIBVS VARIISQVE EOS EXCITANDI MODIS

QVOD

PRAESIDE

GEORGIO LVDOVICO ALEFELD

PHIL. ET MED. D. ET P. P. O.

ACAD. H. A. RECTORE

PRO IMPETRANDIS SVMMIS IN MEDICINA HONORIBVS

D. XXXI. MAII. ANN. CIↃIↃCCLXX

PVBLICAE PROCERVM ACADEMIAE CENSVRAE SVBMITTET

CAROLVS FRIDERICVS AVGVSTVS BILFINGER

BVTISBACENSIS.

GISSAE,

APVD IOANNEM IACOBVM BRAVN, ACAD. TYPOGR.

§. I.

Quamuis variae proſtent hiſtoriae puerperii abſque doloribus, vti videtur, abſoluti, quorſum ſpectant exempla foetuum ex matre *ignara*, *ſtupida & ſopita*, *immobili*, *apoplectica*, *epileptica* α), imo *mortua* β) in lucem editorum: tamen conſtans ſemper manet effatum diuinum, vt mulier cum doloribus pariat, quibus abſentibus partum difficiliorem, imo difficillimum eſſe, quotidiana edocemur experientia. Dubio igitur omni caret, dolores ad feliciter enitendum partum abſolute requiri, &, his abſentibus, foetum naturae viribus, niſi praecipuae concurrant circumſtantiae, in lucem edi non poſſe. De deficientibus igitur in partu doloribus acturi eum ſeruabi-

mus ordinem, vt primo originem horum puerperarum dolorum pauciſſimis tantum oſtendamus, deinde cauſam inueſtigemus, cur quandoque deficiant, & denique monſtremus, quomodo arte excitandi ſint.

α) Hiſtoriae huc pertinentes citantur ab Ill. de HALLER *Elem. Phyſiol. Tom. VIII. P. I. pag.* 420. & *Not. ad Prael.* BOERHAVII *Tom. V. P. II.* p. m. 22. ſeqq.

β) Foetus ex matre mortua natos eſſe, variis exemplis probat FRANCKENAV *Satyr. med. IV.* pag. m. 81.

§. II.

Dolores, ſiue, quod idem nobis eſt, niſus ad partum in conſtrictione vehementiori vteri contenta fortiter expellente conſiſtere, nemo facile negabit, qui ſemel tantum manum in parturientis feminae vterum immiſit; vnde vero violenta haec vteri conſtrictio originem trahat, de eo variae fouentur ſententiae. Vt rem paucis expediamus, miſſis aliorum opinionibus, quid nos ſentiamus, tribus tantum verbis declarabimus. Foetus nimirum ſenſim ſenſimque creſcens, gravior redditur, liquorique amnii innatans magis matricis orificio vel capite vel alia corporis ſui parte innititur, idque premendo leniter & ſucceſſiue expandit; quo fit, vt vteri pars inferior eum in locum cedat, vbi minor eſt reſiſtentia, quae in parte vaginae ſuperiori deprehenditur. Haecce ſegmenti inferioris vteri expanſio in ipſa matrice va-

rias

rias producit mutationes. Primo enim hacce preſſione inferior vteri portio, partim in vagina pendula, debilitatur, humorum in hanc partem influxus impeditur, tenuior redditur & irritabilitas eius imminuitur; quo accidit, vt quoque reſiſtentia hicce locorum minor euadat, ac hoc matricis ſegmentum minus contrahatur, magisque cedat: vnde deinde euenit, vt, deſcendente parte inferiori matricis, huius cauum amplius reddatur, ſpatiumque quoddam vacuum in fundi regione oriatur, vterus autem tanquam corpus elaſticum, fibrisque ſimul carneis *α*) praeditum, reſiſtentia imminuta, ſeſe contrahat, vsque dum aequilibrium fuerit reſtitutum. Hoc vero facto hic iterum quieſcit, atque haec ſcena toties luditur, quoties dictae orificii vterini mutationes matricem ad hanc actionem disponunt. Accedit adhuc, vterum fibris muſcularibus quam plurimis intertextum irritabilitate ſua gaudere, eundemque a mole aquarum ac infantis, huiusque motibus ad conſtrictiones ſtimulari *β*). Diaphragmatis atque muſculorum abdominalium actiones ſimul iuuare hos vteri niſus, attamen iſtas ab his excitari, nulli dubitamus *γ*).

α) Iure miratur Cel. GEHLERVS *Diſſ. De Vtero ſecundinas expellente S. I. §. 2. pag. 6.* a quo non diſſentit Cel. MORGENBESSER Diſſ. *de Foetus non vitalis partu dirigendo §. 3. pag. 6.* illuſtrem BOERHAVIVM fibras muſculoſas in vtero negaſſe, quas tamen alii anatomici

 non

non ſemel obſeruarunt. Nec cum BOERHAVIO *Inſt.* med. §. 663. elaſticitas negari poteſt. vid. GEHLERVS l. c. §. 5. vbi & ſimul irritabilitas vteri probatur. MORGENBESSER l. c. §. IV. ANGERMANN *Diſſ. de Conatum pariendi regimine* ſub praeſidio Cel. BOSII hab. §. 3.

β) Optime hunc mechanismum deſcripſit b. ROEDERERVS *Elem. art. obſtetr. ed. II. Cap. V.* quem quodammodo ſecuti ſumus.

γ) Conſentit nobiscum Cel. ANGERMANN *Diſſ. cit.* §. 6. pag. 14.

§. III.

Ex modo dictis haud difficile erit iudicare, quotuplici modo niſus ad partum ſiſti queant. Siue enim nimia foetui exituro opponatur reſiſtentia, ſiue vterus ad conſtrictiones plane ineptus ſit: in vtroque caſu dolores ad partum vel minus efficaces erunt, vel plane ſilebunt. Prior ſi ſubeſt cauſa, aut deeſt proportio inter foetum exiturum & vias quas transgredi debet, aut ſitus peruerſus foetus hunc ad obſtaculum quoddam exitum prohibens dirigit, aut membranae foetum ambientes nimis robuſtae rumpique neſciae vlteriorem progreſſum retardant, aut denique aquarum parturitionis praematurus effluxus impedimento eſt, quo minus puſillus ex ergaſtulo ſuo libere prodire valeat. Secunda cauſa vel in ipſo vtero latet, vel in toto parturientis corpore quaerenda eſt.

Vte-

Vterus enim minus irritabilis, fere inſenſibilis, minusque elaſticus, aut nimium quoque tenſus ad conſtrictiones tales minus idoneus eſt. Si vitium quoddam in toto parturientis corpore deprehenditur, & hoc quoque ad vterum redundare valet. Sed de omnibus hisce iam ſpeciatim agendum nobis erit.

§. IV.

Inter cauſas dolores ad partum ſupprimentes primo mentionem fecimus proportionis inter foetum peluisque aperturam, quam transmigrare iſte debet, deficientis, qua praeſente paruulus ex matris antro excludendus vel in margine ſuperiori, vel in ipſa cauitate peluis haerens naturae viribus vlterius protrudi nequit, ita, vt per plurium dierum ſpatium eodem in loco haereat. Quam primum vero non vlterius prouehitur puſillus, niſus quoque vteri deficere incipiunt, & eam quidem inprimis ob cauſam, quia non cedente foetu nullum plane in vtero generatur ſpatium vacuum, quorſum hicce, qui tunc temporis embryonem vndique arctiſſime circumdat, ſeſe contrahere poſſit. Conſtans ideo obſeruatio eſt, & omnibus quoque ad partum propitia Lucina abſoluendum apparentibus, tamen, aut foetu nimis magno, aut pelui nimis anguſta exiſtentibus, dolores ad partum neceſſarios tandem ſilere, partumque non niſi difficillime abſolui.

§. V.

§. V.

Idem quod proportio inter foetum peluisque aperturas peccans efficit, idem quoque expectandum erit, ſi foetus peruerſe ſitus eſt, & eadem erit conditio, ſiue embryo in vtero male collocatus ſit, ſiue vterus ipſe ſitum ſuum naturalem derelinquens contentum ſimul infantem in obliquum ſecum trahat ſitum. Quicquid horum ſit, ſemper foetus incipientibus vteri moliminibus expultricibus non ſecundum peluis axin promouetur, ſed potius ad peluis margines, aut, infelici quandoque fato ad vteri ſegmentum inferius, quod peluis apertura ſuperiori elatius eſt, ita apprimitur, vt vel cedere nequeat, vel vterus rumpatur α). Prius ſi accidit, eadem ratio, quam §. pr. declarauimus, ſubeſt, quo minus matricis conſtrictiones continuari queant, reſiſtentia enim actionem ſuperat, hancque plane inefficacem reddit β). De altero caſu ſermonem hic facere locus non eſt.

α) Foetu ad exitum minus apte diſpoſito, vterum rumpi, praeter alias obſeruationes, ex ea, quam narrauit BEHLING *Medit. ſuper caſum rupti in partu vteri*, ſat clare conſtat.

β) Hoc ita euenire, quoque colligere licet ex variis obſeruationibus, imprimis PLATERI, qui in hiſtoria apud SPACHIVM *Lib. Gynaec.* reperiunda *de partu a muliere exemto matre ſuperſtite* narrat de muliere, quae per octiduum pariendi conatibus vexata tamen non peperit, cuique illo tempore exacto, *ceſſantibus doloribus*, diu poſtea foetus in regione vmbilici ex tumo-

tumore quodam ibi orto extractus eſt. Simile exemplum exſtat in VALENTINI *Chirurgia medica pag. m.* 399. ſeqq.

§. VI.

Vti omnia, quae embryonis ex vtero itineri obicem ponunt, dolores minuunt, aut plane tollunt: ita & membranae foetum ambientes hoc praeſtare valent. Optimam quidem partus ſpeciem eam eſſe, ſi embryo membranis ſuis adhuc inuolutus, ſiue integrum ouum, paritur, plurimi aſſerunt obſtetricantes *α*), ideoque nimia chorii amniique tenacitas vix & ne vix quidem cauſis partus difficilioris adnumerari ſolet; imo & STVARTVS *β*) nunquam partum ob membranas nimis robuſtas retardari, horumque robore potius faciliorem reddi, autumat. Verum membranas haſce quandoque, quamuis rarius hoc fieri lubentiſſime concedamus, tenaciores eſſe, nec, quantum requiritur, dilatari poſſe, experientia docemur, hacque nimia reſiſtentia vlteriorem foetus progreſſum impediri, doloresque hunc promouentes ſiſti *γ*), ex antea dictis per ſe patet.

α) Sufficiat, hic nominaſſe b. ROEDERERVM *Elem. art. obſt. ed. ſec.* §. 186. THEBESIVM in *arte obſtetr.* vernacula lingua conſcripta §. & ibi allegatum de la MOTTE.

β) *Diſſ. Siſt. ſecundinas ſalutiferas aeque ac nociuas Cap. II.* §. 15. pag. 60.

B γ) Conſ.

γ) Conf. ANGERMANN *l. c.* §. 12. pag. 28. & autores ibi alleg.

§. VII.

Quae nimium membranarum robur damna parit, eadem quoque parturientibus detrimenta pertimeſcenda ſunt, ſi, velamentis hisce nimis cito laceratis, aquae parturitionis praemature profunduntur. Praematurus hicce liquoris amnii effluxus imprimis oritur, ſi fetus oblique ſitus eſt, aut membranae nimis tenues ſunt, aut tandem hae obſtetricantis manibus improuidis rumpuntur. Quocumque modo hoc fiat, ſemper dolores langueſcere α), tandemque ſilere obſeruabimus. Peruerſum foetus ſitum vteri hos motus infringere atque diminuere, ſuperius §. V. iam indicatum eſt, de detrimento vero a praematura membranarum ruptura, hancque ſequente aquarum profuſione timendo praeter alios dubitat Cel. STVART β). Sed iam mittamus rationes ab hoc allatas, & hoc ſaltem moneamus, aquas has membranis ſuis adhuc incluſas foetui exituro vias parare, & his praemature profuſis caput infantis per vias nimia adhuc anguſtia laborantes migrans non niſi difficillime reſiſtentiam ſibi obuiam ſuperare, vnde & per hunc fortiorem ſinus muliebris reniſum vteri molimina debilitantur, & quandoque plane tolluntur γ)

α) THE-

α) THEBESIVS *l. c.* §. 179.

β) *l. c. pag.* 61.

γ) Conſentiunt nobiscum *Celeb.* ROEDERER l. c. & Cel. ANGERMANN l. c. quamuis vterque aliam dolorum ſilentium cauſam agnoſcat.

§. VIII.

Non autem ſemper obſtaculum quoddam foetus ex carceribus maternis iter impediens cauſa dolorum ſilentium exiſtit, ſed & in ipſo vtero nonnunquam fomes huius mali latet. Irritabilitatem vterum ad hanc actionem diſponere, ſupra iam monuimus, &, iſta deficiente, hanc quoque matricis contractionem debiliorem eſſe, nobis quoque non monentibus, quilibet facile perſpiciet. Dari vero feminas, quarum irritabilitas quam maxime hebes eſt, non vna confirmat obſeruatio.

α) Comprobat hoc obſeruatio PLATERI, quae apud SPACHIVM tertia eſt.

§. IX.

Pertinent quoque huc morbi vterini irritabilitatem huius partis tollentes, aut conſtrictiones ad rite expellenda contenta neceſſarias impedientes. Indurationes, ſcirrhos, carcinomata, inflammationesque iam fere ſileamus, & hoc tantum moneamus, his morbis praeſentibus vteri actionem quam maxime

 infrin-

infringi, vnde & in hoc ancipiti rerum ſtatu non ſolum dolores ad partum enitendum efficaces ſilere ſolent, ſed &, inflammato, ac imprimis ſphacelo incipiente correpto vtero, tam mephitis ex genitalibus ſpirans, quam abdominis tumida eleuatio triſte praeſagium annunciant.

§. X.

Haud raro quoque accidit, vt, vitio quodam in toto matris corpore latente, vteri actio per hoc deprauetur, & primo huc referendam eſſe puerperae imbecillitatem putamus. Quamuis enim Cel. ROEDERERVS *α*) *imbecillitatem matris, ſi quoad reliqua partus eſt facilis, partum non retardare,* aſſerat; tamen paulo poſt eum excipit caſum, quo vires feminae, etiam ſub reliquis partus circumſtantiis exoptatis, adeo ſunt fractae, vt ipſi dolores ceſſent. Hoc in corpore ſumme debilitato fieri, ſaepius maximo parturientium detrimento probatur, ſi vteri haemorrhagia largior partum antecedit, quo caſu profuſo omni fere latice vitali vteri niſus tandem langueſcere ac denique ſilere ſolent *β*), imo conſtans fere eſt obſeruatio, eas feminas, quas obſtetricum vulgus nimis mature, ac imprimis ſpuriis tantum praeſentibus doloribus, ad labores cogit, laborioſo ac difficili partu prolem ſuam edere.

α) *Elem.* art. obſt. §. 237.

β) Vid.

β) Vid. ROEDERER l. c. §. 681. ε) & MAURICEAU *Traité des Maladies des Femmes groſſes L. I. Chap. XXI.* p. m. 161. ANGERMANN l. c.

§. XI.

Eundem effectum, quem nimia vaſorum ſanguiferorum exinanitio in vtero parturientium producit, nimia quoque ſanguinis abundantia procreare valet, quamuis ex hac, tanquam ex cauſa priori directe oppoſita, contrarius ſperari queat effectus. Sed vteri parenchyma vbicunque vaſis ſanguiferis intertextum, his cruore turgidis, mirum in modum intumeſcit, &, fibris eius maiorem in modum per purpuram vitalem expanſis, non poteſt non, debilitari ſuamque vim elaſticam amittere. Fibra enim noſtri corporis vltra ſpaeram actiuitatis ſuae tenſa robur ſuum amittit. Quid igitur mirum eſt? praeſente plethora vterum ſuo fungi non poſſe officio. Idem vero effectus expectandus erit, ſiue vniuerſalis adſit plethora, ſiue particularis ad foetus habitaculum impetum faciens.

§. XII.

Foetum nimis debilem aut plane mortuum partum retardare, niſusque vteri non debite excitare, priſca iam eſt opinio, huicque procul dubio addictus Cl. MITTELHAEVSERVS, dolores in partu ſilentes ſignum foetus mortui praebere, non vna vice aſſeuerauit α). Negare quidem

 nolu-

nolumus, mortuum embryonem quandoque difficilius viuo eniti; attamen & eundem quam facillime in lucem edi, quotidiana nos docet experientia, & noſtris temporibus iam inter omnes conſtat, partum minime per foetus actionem adiuuari, nec dolores, in partu quoque difficiliori infantis mortui, ſilere; vnde concludimus hanc cauſam nullam eſſe.

α) *Practiſche Abhandlung vom accouchiren pag.* 119. & 155.

§. XIII.

Cauſis, quae facultatem matricis expultrices minuunt, aut plane tollunt, bene perſpectis haud difficile erit, media, quibus hi niſus excitari poſſunt, inuenire. Reſiſtentia enim nimia ſi opponitur paruulo ex ergaſtulo ſuo exituro, haec omni, qua poteſt, opera remouenda eſt. Nulla igitur ſi inter foetum & peluis aperturas adeſt proportio, haec procuranda erit. In parte ſuperiori peluim dilatari poſſe, vix vnquam perſuademur, & embryone in hac parte haerente, nullum aliud auxilium supereſſe, quam id, quod ex partis praeuiae compreſſione, aut eiusdem diminutione expectandum eſt. Compreſſioni partis praeuiae mirum in modum inſeruiunt varia iſta forcipum genera nulli obſtetricantium noſtri aeui ignota, moli capitis imprimis comprimendae aptiſſima, & absque omni infantis detrimen-

mento aut periculo, maximo cum fructu, adhibenda. Non ſolum facta horum ferramentorum ope preſſione proportio, quae antea deerat, conciliatur, ſed & leni & prouida tractione foetus vlterior progreſſus quodammodo promouetur, doloresque qui iam plane euanuerant, de nouo oriuntur *α*).

α) Partum quodammodo promotum nouos excitare dolores iam notauit MITTELHAEVSER *l. c. pag.* 41.

§. XIV.

Sed hanc encheireſin non ſemper ſufficere, nec quolibet praeſente ſtatu, imprimis in perfecta capitis paragomphoſi, ſatis tuto adhiberi poſſe, iam monuit Cel. ROEDERER *α*), ideoque hic, rebus in ancipiti hoc ſtatu conſtitutis, capitis diminutionem perforatorii ope inſtituendam ſuadet. Et certe, ſi capitis compreſſio fieri nequit, nullum certe remedium ad excitandos dolores efficacius eſt, quam ſi iſtius volumen imminuitur.

α) Diſſ. *De non damnando vſu perforatorii in paragomphoſi ob capitis molem* §. 7. p. 11. & *Epicr.* ad obſ. II. nr. 2.

§. XV.

Aliter longe res ſe habet, ſi in inferiori peluis apertura foetus haeret, quippe quae arte amplior reddi poteſt. Coccygis enim os mobile in partu naturali impedimento quidem non eſt; interdum tamen

gra-

grauius huius oſſis obſtaculum fit, arte ſuperandum α). Hoc ſi accidit, manuali operatione hocce os leniter reprimendum, inferiorque coniugata amplianda eſt. Obſtante forſitan quoque ſinu; huius dilatatione ac perinaei repreſſione infanti via paratur, & hac operatione dolores ſilentes reſuſcitari, teſtis eſt ſaepe iam laudatus ROEDERER β).

α) ROEDERER *Elem. art. obſt.* §. 31. ſeq.

β) *De partu laborioſo Obſ.* 15. pag. 62.

§. XVI.

Si inique ſitus eſt infans, nulla alia ratione ſuccurri poteſt, quam ſi paruulus in axin peluis ducitur, ſitusque hinc naturalis eidem conciliatur, id quod vel mannum ope vel vecte ROONHVSIANO vel quoque alterutro brachio forcipis anglicanae fieri poteſt. Hoc bene ſuccedente, foetusque capite feliciter in peluis aperturam deducto cito citius dolores recrudeſcere incipiunt, contentaque efficaciter vlterius protrudunt. Saepe vero, proh dolor, hic labor obſtetricantis inanis eſt, vt nullum ſuperſit auxilium, verſione infantis excepta, ad quam peragendam niſuum adiumento carere poſſumus, quo operatio magis impeditur, difficiliorque redditur, quam ſecundatur. Hac vero fruſtra tentata, ad ferramenta ſcindentia, partemque praeuiam minorem reddentia confugiendum erit.

§. XVII.

§. XVII.

Quamuis rarius accidat, vt membranarum robur nimium foetus vlteriorem progreſſum remoretur; tamen hoc nonnunquam fieri, experientia edocti ſumus. Quomodo vero in hoc caſu & matris & prolis ſaluti conſulendum ſit, haud difficile erit iudicare. Membranae nimirum rumpendae ſunt, vt humori contento liberior effluxus, vteroque ſpatium, quorſum ſeſe conſtringere queat, paretur, quo peracto, dolores languentes ſtatim recrudeſcere, ex ROEDERERI α) obſeruatione eluceſcit. Solis digitorum apicibus, validioribusque vnguium ad veſicam amnii liquore repletam adactione ſaepiſſime quidem velamenta haec dilacerari poſſunt; ſed accidit quoque haud ſemel, vt nimium ſacci huius membranacei robur manuum actionem eludat, vnde & quandoque ad inſtrumenta confugiendum eſt. Excogitauit ad hunc ſcopum Celeberrimus, dum viueret, Argentoratenſium obſtetricans D. D. FRIEDIVS acum vagina incluſam ac elatere praeditam, cuius ope chorii amniique membrana ita perforari poteſt; vt nullum inde parturienti periculum metuendum ſit.

α) *De Partu laborioſo Obſ. 15. pag. 62.* idem comprobat SOMMER *De Partu laborioſo Obſ. ſel. Obſ. I. pag. 2.*

β) Membranarum foetum inuoluentium nimium robur quandoque non, niſi inſtrumentorum ope, ſuperari

 poſſe,

poſſe, obſeruatione ſequenti edocti ſumus. Femina quaedam plurium iam liberorum mater, ruſtica ac ſatis robuſta laboribus ad partum corripiebatur, & profuſis aquis totum foetus brachium procidebat. Partu huius infantis verſionis ope feliciter finito ſtatim, alterum adhuc foetum in vtero latere, exploratio docebat, qua ſimul conſtabat, ſecundum hunc infantem pedibus praeuiis exitum quaerere. Obſtetricans praeſens de rumpendis membranis eo magis cogitabat, quia niſus primo debiliores tandem plane ſilere incipiebant. Sed omni adhibita opera ſolis digitis velamenta haec dilacerari non poterant, ideoque adhibita acu *Friediana* ſaccus hicce perforabatur, quo facto non ſolum aquae cum impetu quodam profundebantur, ſed &, foetu pedibus attracto, ſequente vnica fortiori vteri conſtrictione cito citius partus abſoluebatur.

§. XVIII.

Aliter longe res tractanda erit, ſi praemature parturitionis aquae excernuntur, quo facto, non tam ſiccitas partium, quam earundem nimia anguſtia foetui exituro reſiſtit. Nullum ideo hic efficacius erit remedium, blanda atque lenta ſinus externi dilatatione, manuum pinguedine quadam inunctarum ope peragenda, &, ſi perinaeum forſitan reſiſteret, modeſta huius repreſſione, prudentique tandem expectatione. Si autem neque tenuitas membranarum, neque obſtetricis imprudentia accuſari poteſt,

eſt, ſed ſitus potius infantis obliquus vteri actiones potiſſimum in membranas aquis expanſas dirigit, harumque rupturam promouet; tunc neque ſinus dilatatio, neque perinaei repreſſio ſufficiunt; ſed peruerſi huius ſitus emendatio ſecundum artis regulas tentanda erit.

§. XIX.

Si vero nullum obſtaculum infantis in lucem edendi iter impedit, & ſola vteri inertia, quo minus partus rite ſuccedat, accuſanda eſt: tunc potiſſimum eo allaborandum eſt, vt, facta in matrice irritatione, haec ad reiteratas contractiones ſtimuletur. Deficientes has contractiones vario modo excitare ſolent medici, partim medicamenta, partim vero manuum opem admouentes. Inter medicamenta dolores excitantia atque augentia primo loco memoranda ſunt pharmaca, vti nominari ſolent, pellentia, ſiue emmenagoga fortius ſtimulantia, ſanguinisque orgasmum excitantia. Quamuis negari nequeat, huiusmodi remedia, quorum catalogum hic recenſere ſuperfluum foret, vti in toto corpore, ita & in vtero ſingulari ſtimulo agere: tamen fere omnes, qui parturientibus aſſiſtere ſolent, vnanimiter fatentur, huiusmodi medicamenta ſanguinis humorumque omnium aeſtum nimium augentia haud raro non ſolum nullam

plane ferre opem ſed & ad alios morbos, ac imprimis haemorrhagias, inflammationes, purpuramque diſponere α) ideoque & DIONIS β) vina calidiora, quibus parturientes viribus ſuis, doloribusque excitandis conſulere ſaepe ſtudent, adſtantibus potius, quam parturientibus conuenire, non inepte certe iudicat.

α) Remedia, ſic dicta, pellentia plus damni, quam emolumenti afferre, & argumentis, & exemplis probarunt Clar. MORGENBESSER *l. c. pag.* 133. 138. & STORCHIVS *von Weiber - Kranckheiten Vol. V. pag.* 539.

β) *Traité Gen. des Accouchem* L. III. C. III. *pag.* 209.

§. XX.

Alii, enematibus & imprimis acrioribus ſtimulantibus optime parturientibus ſuccurri poſſe, MAVRICELLI praecepta ſequentes iudicant. DIONISIVS α) quidem vti fere ſemper ſolet, MAVRICELLO contradicit; aſt argumentis certe minus ponderoſis vtitur. Enemata in inteſtinum rectum iniecta, ad vterum non venire, huncque immediate laceſſere non poſſe, dubio quidem omni caret, ſed haec, imprimis ſi acriora ſunt, inteſtinis ſtimulum quendam imprimere, huncque praeternaturalem motum, neruorum conſenſu, vtero, tanquam parti viciniori, communicari poſſe, non facile negabitur, & hanc

ob

ob cauſam quoque Clar. D. SCHAEFFERVS β) fumi tabaci in rectum inteſtinum inflati efficaciam, tanquam optimum ad excitandos dolores ad partum remedium, laudat. Sed quamuis omnis ingrata in corpore humano excitata perceptio dolores ad partum inuitare queat γ); tamen in conſultum ducimus, hos aliarum partium ſtimulo producere, cum iis excitandis ſolius vteri irritatio manuum ope facta ſufficiat. Hanc enim matricem ad conſtrictiones diſponere quilibet facile docebitur, qui verſionis operatione occupatus manum in vtero degentem, huiusque latera tangentem, validiſſime hisce niſibus compreſſam & ſummopere dolentem iterum extraxit, quique ſimul expertus eſt, quamlibet manus in vterum inſertionem hunc ad nouos ſtimulare niſus, operationes quasuis, in huius cauo peragendas, impedientes. Ex dictis hinc concludimus, blandam orificii vterini ope digitorum inſtitutam irritationem optimum in hoc caſu eſſe remedium dolores excitans δ). Quomodo vero morbis vterinis §. IX. indicatis medendum ſit, diſquirere, a ſcopo noſtro plane alienum eſt.

α) l. all. L. III. *pag.* 207.

β) *Vom Gebrauch und Nutzen des Tabacksrauch-Chlyſtiers, Ratisb.* 1766. *pag.* 47.

γ) Conf. THEBESIVS *l. c. §.* 168. *pag.* 128. STORCH *l. a. p.* 427.

 δ) Do-

δ) Dolores ſilentes irritatione vteri excitari, teſtis eſt MITTELHAEVSERVS *l. a. pag.* 73. PLATNER *Inſt. Chir.* §. 1438.

§. XXI.

Vniverſali parturientis debilitati optime ſuccurritur & nutrimentis & pharmacis analepticis, vires corporis reficientibus, quorſum imprimis iuscula carnium ac gelatinae, nec minus vina generoſiora, parca tamen quantitate propinata, pertinent. Si vero vteri haemorrhagia, vti ſaepe fieri ſolet, ſummae debilitatis cauſa exiſtit, tunc optimum & praeſentiſſimum ſolatium in matricis euacuatione quaerendum erit; niſi quis remedium a Gallo quodam propoſitum, & a b. PLATNERO α) quodammodo approbatum experiri vellet. Suadetur ab his, vt inſerto in os vteri digito illud paulatim dilatetur, & hoc modo vterus ad ſui contractionem irritetur, quo facto, vaſa ſanguinem fundentia anguſtantur, clauduntur que. Quo vero melius vterus ſeſe in anguſtius ſpatium contrahere queat, haud ineptum cenſetur, velamenta dilacerare, aquisque contentis liberum concedere effluxum. Inficias quidem ire nolumus, hoc modo dolores ad partum excitari, puſillique ex antro materno progreſſum promoueri poſſe: attamen & praematurus aquarum parturitionis effluxus & nimia ſanguinis profuſio, hancque ſequens vix reparanda parturientis debilitas vteri citiorem eua-

euacuationem requirunt, & vix tantum concedunt temporis, quantum ad niſuum excitationem requiritur, ideoque nullum nobis, verſione infantis, praeſtantius eſſe videtur remedium. Si vero ſpuriis nimium vexata doloribus parturiens vires ſuas amiſit, non niſi antiſpasmodicis, & imprimis lenioribus opiatis dimicandum erit, quippe quibus remediis non ſolum irregulares iſti motus ſedantur, ſed & aegrotanti quies conciliatur β)

α) *l. c.* §. 1438.

β) ROEDERER *Elem. art. obſt.* §. 331. & 336. Opiata vevo iam dudum a medicis ad excitandos dolores ad partum adhibita eſſe, patet ex b. SCHVLZII *Diſſ. de medicamentis opiatis officinalibus*, §. 17. p. 19.

§. XXII.

Plethorae praeſenti, ſiue vniuerſalis ſit, ſiue particularis ad vterum conuerſa, efficacius opponi nequit remedium, phlebetomia, quippe qua, ſanguinis quantitate imminuta, vteri vaſa antea cruore turgida humore nunc contento priuantur, fibrisque carneis locus, quo ſeſe conſtringere poſſunt, conceditur. Haec autem ſanguinis miſſio tam in brachio, quam in pede eadem cum euphoria inſtitui poteſt, modo iuſta cruoris quantitas ex corpore eliminetur. STORCHIVS α) quidem venaeſectionem in brachio ſuſceptam puerperis noxiam iudicat, dolores, putans,

tans, ſanguinis ad vterum congeſtione excitari, facta vero per venae in brachio apertionem reuulſione iſtos ſiſti, ideoque ſanguinem potius in pede mittendum eſſe, ſuadet. Sed ratio haec nulla eſt, dum ſanguinis abundantia in vtero dolores potius ſopit, quam excitat. Vſum autem venaeſectionis in puerperio feminis quam maxime ſalutarem eſſe, tam veteres, quam recentioris aeui medici bene perſpexerunt. β)

α) *l. a pag. 231. ſeq.*

β) HIPPOCRATES *De Morb. Mul. Libr. I.* §. 103. *Ed. Lind. Tom. II. pag.* 495. ANGERMANN *l. all.* §. 10. MORGENBESSER *l. a. pag.* 30.

F I N I S.